

Світове господарство (світова економіка), світовий ринок. Типи економічних систем

Мета: формувати в учнів систему уявлень про поняття "світове господарство", "міжнародний поділ праці", "всесвітня інтеграція"; систематизувати знання учнів про закономірності розвитку світового господарства та його структуру; розвивати навички роботи з картою та комп'ютером; сприяти розвитку глобального світосприйняття учнів; формувати комунікативні, інформаційні, полікультурні, соціальні компетентності; сприяти розвитку економічного мислення учнів; виховувати пізнавальний інтерес до предмету.

Обладнання: підручник, зошит, презентація

Тип уроку: вивчення нового матеріалу

Пригадайте

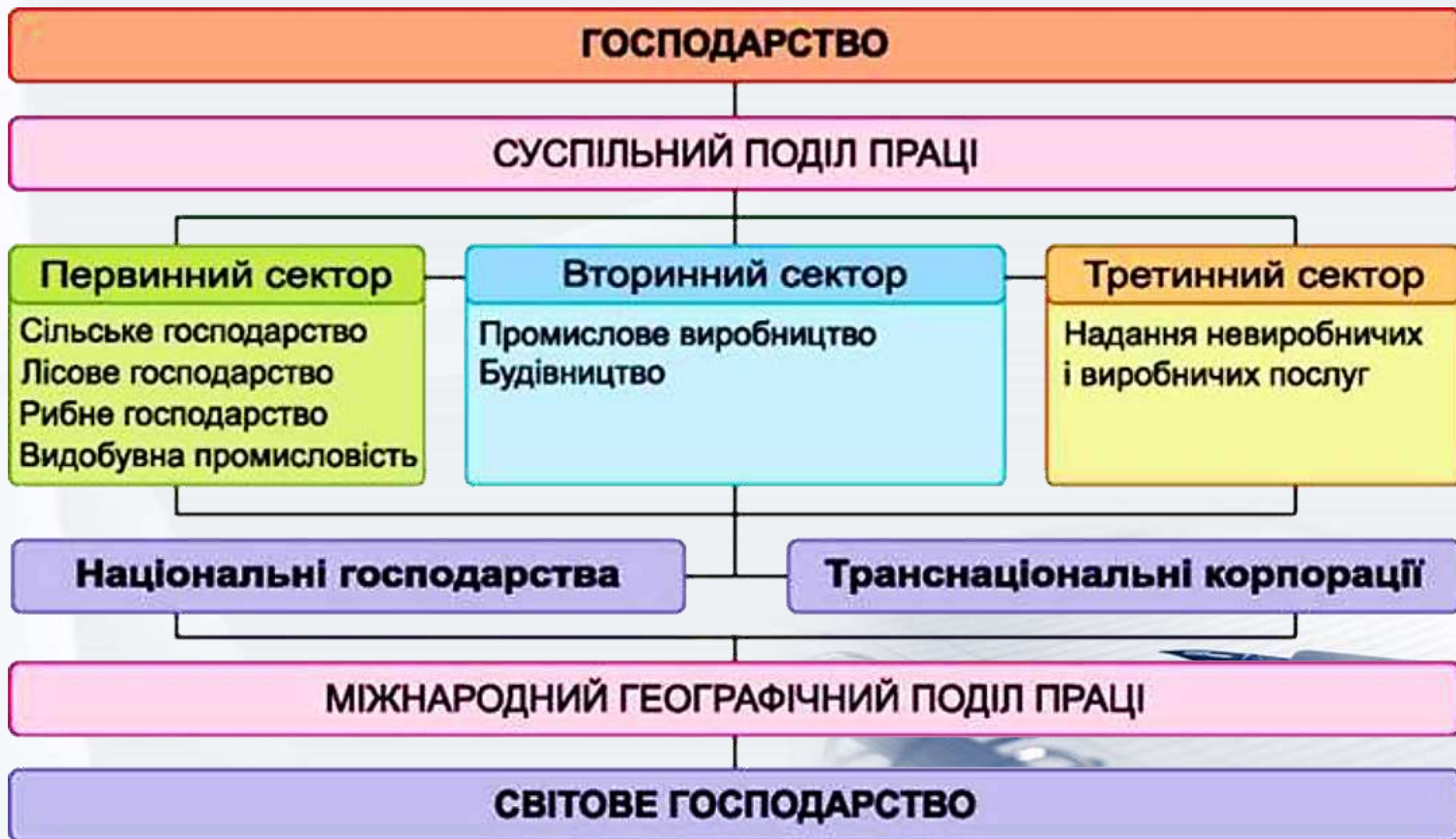
► *Що таке національна економіка та економічний розвиток?*

- **Національна економіка** — це історично сформована сукупність підприємств та установ, які працюють на території певної держави з метою задоволення потреб людей і підвищення їхнього рівня життя
- **Економічний розвиток** — це перехід від одного етапу економіки до іншого, при якому в новому періоді не тільки збільшується виробництво тих самих товарів і послуг, що вже вироблялися раніше, а має місце й виробництво нових товарів і послуг з використанням нових технологій порівняно з попереднім періодом

► *На які сектори поділяють національне господарство?*

- **Первинний** сектор економіки (видобуток сировини та виробництво напівфабрикатів)
- **Вторинний** сектор економіки – переробна промисловість і будівництво
- **Третинний** сектор економіки: послуги населенню та підприємствам

Як і чому сформувався поділ праці

Спеціалізація території

- ▶ Залежно від масштабів територіального поділу праці визначають різні *рівні спеціалізації територій*:
 - спеціалізація населеного пункту
 - району
 - регіону
 - країни
- ▶ Спеціалізація території (міста, району, регіону, країни) — це переважний розвиток тих виробництв, для яких на певній території сформувалися найкращі умови
- ▶ За спеціалізацією невеликі міста поділяють на промислові, транспортні, санаторно-курортні та рекреаційні центри.
- ▶ Великі міста є багатофункціональними.

Спеціалізація території

Спеціалізація районів, країн та регіонів світу залежить від багатьох чинників, серед яких — забезпеченість території певними видами природних багатств, кількість та кваліфікація трудових ресурсів

Рисові поля в провінції Сичуань (Китай). Вологе літо та тепла зима в поєднанні з родючими ґрунтами перетворили Сичуаньську улоговину на один із провідних сільськогосподарських районів країни.

Рурська область — найбільша в Німеччині промислова територія. У минулому вона спеціалізувалася на видобутку та переробці кам'яного вугілля, виробництві сталі та гірничо-шахтного обладнання. Нині Рур перетворюється на регіон передових технологій.

Спеціалізація території

Міжнародний поділ праці

Міжнародний поділ праці (МПП)

— спеціалізація країн на виробництві певних видів товарів та послуг й обмін ними.

► Ці товари надходять до інших країн світу й стають «візитною карткою» держави, що їх виробляє → **зорієнтована переважно на експорт** (вивезення товарів за кордон), тобто набуває характеру **міжнародної спеціалізації**

Квітникарство —
«візитна картка»
Нідерландів

Робототехніка
— напрям
міжнародної
спеціалізації Японії

► Участь у міжнародному поділі праці дозволяє країні зосередити свої зусилля на виробництві тих товарів, для яких у неї існують якнайкращі умови.

Чинники міжнародного поділу праці

Головні чинники міжнародного географічного поділу праці

Географічне положення країн (наприклад, спеціалізація на морському рибальстві приморських країн)

Природно-ресурсна база (визначає спеціалізацію країн на галузях добувної промисловості, сільського та лісового господарства, відпочинку, туризму)

Соціально-економічні умови (розвиток окремих галузей під впливом історичних, національних, релігійних особливостей, рівень розвитку продуктивних сил, нагромадження капіталів, НТП тощо)

Спеціалізація України

Україна спеціалізується на виробництві

- залізної руди, чорних металів та продукції машинобудування
- продукції сільського господарства (пшениці, кукурудзи, цукрового буряка)
- харчових продуктів (соняшникової олії, меду) та ін.

Спеціалізація сільського господарства України за областями

Топ-продукт рослинництва у кожній з областей
Обсяг тис тонн

Світовий ринок

Світовий ринок

— це сфера обміну товарами та послугами між національними господарствами

► Світовий ринок є сукупністю прямих договорів (між партнерами з різних країн), спрямованих на задоволення потреб у товарах та послугах, забезпечення необхідними ресурсами та отримання доходу

► Світовий ринок став першою умовою існування єдиного світового господарства

Світове господарство

Світове господарство

— це історично утворена сукупність національних господарств усіх країн світу, поєднаних між собою міжнародними економічними зв'язками, в основі якої лежить міжнародний поділ праці

► Процес становлення світового господарства можна умовно розділити на кілька етапів

Етап розвитку	Стадія формування	Період	Переважаюча сфера розвитку
Аграрний	Зародження	До середини XIX ст.	Сільське господарство
Індустріальний	Становлення	Друга половина XIX — середина XX ст.	Обробна промисловість та будівництво
Постіндустріальний	Розквіт	Із кінця XX ст.	Невиробнича сфера

Етапи розвитку світового господарства

Складові світового господарства

У структуру світового господарства входять:

- ▶ світові ринки товарів і послуг капіталів, робочої сили
- ▶ міжнародна валютна система
- ▶ міжнародна кредитно-фінансова система
- ▶ сфера обміну в області науки, техніки й інформації
- ▶ міжнародний туризм та ін.

```
graph TD; A[Світове господарство] --- B[Національні економіки країн світу]; A --- C[Міжнародні економічні відносини]; A --- D[Міжнародні транснаціональні корпорації]; A --- E[Міжнародні економічні організації];
```

Світове господарство

Національні
економіки країн
світу

Міжнародні
економічні
відносини

Міжнародні
транснаціональні
корпорації

Міжнародні
економічні
організації

Типи економічних систем

Залежно від того, як суспільство вирішує економічні питання, формується певний тип економічної системи

Типи економічних систем

```
graph TD; A[Типи економічних систем] --- B[традиційна]; A --- C[планова]; A --- D[ринкова]; A --- E[мішана]
```

традиційна

планова

ринкова

мішана

Традиційна економічна система

- У традиційній економічній системі основну роль відіграють *традиції, звичаї та обряди*.
- Її переваги — *стабільність та передбачуваність*.
- Способи обробітку землі, вирощування культур, виготовлення знарядь праці — усе це *тривалий час може зберігатися незмінним*.
- Сьогодні деякі риси традиційного господарювання зустрічаються в найбільш бідніших країнах Африки та Азії

Планова економічна система

- Для планової економіки *всі напрямки* і координація економічної *діяльності* здійснюються у вигляді *централізованого (державного) планування, управління й контролю*
- Головною особливістю такої економічної системи є *відсутність у виробників свободи вибору*, що позбавляє їх зацікавленості виробляти кращі товари, розширювати їх асортимент → *низька якість продукції*, повільного впровадження нових технологій, марнотратного ставлення до ресурсів

Ринкова економічна система

- ▶ — характеризується *пануванням приватної власності*, передбачає *свободу вибору виробників* та споживачів, конкуренцію та саморегулювання → роль держави зведена до мінімуму.
- ▶ Демонструє високу *здатність швидко та постійно змінюватися*, сприяє оновленню й запровадженню досягнень науково-технічного прогресу
- ▶ Для неї *характерні часті кризи*, що призводить до безробіття та поглиблення соціальної нерівності

Мішана економічна система

- ▶ У сучасних умовах майже в усіх країнах світу жодна з розглянутих економічних систем не існує в чистому вигляді.
- ▶ Це приводить до формування так званої *мішаної економічної системи*, цілі якої спрямовані на створення умов для ефективного виробництва, зайнятості населення, забезпечення високих стандартів життя
- ▶ Мішана система містить і ринок, і конкуренцію, і різноманітне регулювання — як державне, так і недержавне.

Національні моделі мішаної економіки

- В різних країнах і регіонах світу формуються різні національні моделі мішаної економіки: шведська, німецька, американська (мінімальна участь держави в регулюванні економічних процесів) японська (державі належить провідна роль у забезпеченні стратегії економічного зростання) тощо.
- Вони відрізняються між собою насамперед методами та ступенем державного регулювання економіки.

Узагальнення знань

- 1. Чому жодна держава світу в сучасних умовах не може існувати ізольовано?**
- 2. Чому деякі галузі господарства недоцільно розвивати на певних територіях?**
- 3. В межах яких територій відбувається міжрайонний поділ праці?**
- 4. Яким чином впливає географічне положення на міжнародний поділ праці?**
- 5. Визначте обличчя України (галузі спеціалізації) у міжнародному поділі праці.**

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Опрацювати матеріал параграфа

Користуючись картами шкільного атласу, визначте країни, що спеціалізуються на виробництві: риби, алмазів, кави, нафти, бавовни, годинників, вовни, парфумів, літаків.

